

Doc dr Daniela Arsenović

Msc Milica Solarević

MIGRANTSKA KRIZA: PRETNJA ILI ŠANSA STARENJU STANOVNIŠTVA EVROPE¹

Abstrakt: Medijalna starost stanovništva Evropske unije u 2010. iznosila je oko 40 godina (39,8), a udeo starog (65 i više godina) i ostarelog stanovništva (80 i više godina) beleži kontinuirani rast još od sredine 20. veka. Projekcije stanovništva pokazuju još dinamičniji proces starenja tokom 21. veka, što će naročito otežati ekonomske ali i političke prilike na evropskom kontinentu. Migrantska kriza, aktuelna naročito nakon 2013. godine, mogla bi u demografskom smislu biti šansa za starenje stanovništva Evrope.

Ključne reči: stanovništvo EU, migrantska kriza, starenje stanovništva, demografski izazovi

Uvod

Najveći demografski izazovi stanovništva modernog sveta na početku novog milenijuma svakako su niska i nedovoljna rađanja, odnosno odlaganje rađanja prvog deteta, potom starenje stanovništva (kao posledica smanjenja fertiliteta na jednoj strani i porasta očekivanog trajanja života na drugoj strani²), proces urbanizacije i kao četvrti ali ne i najmanje važan jeste problem izbeglica i ekonomskih migranata.

Ovaj rad se bazira na problemu starenja stanovništva i migrantske krize, odnosno radom se pokušava problem migrantske krize predstaviti kao šansa starenju stanovništva u Evropi. Podaci korišćeni u radu preuzeti su iz baza Eurostata i UNHCR-a i odnose se na stanovništvo Evropske unije.

¹ Rad predstavlja deo projekta 114-451-2080/2016-01

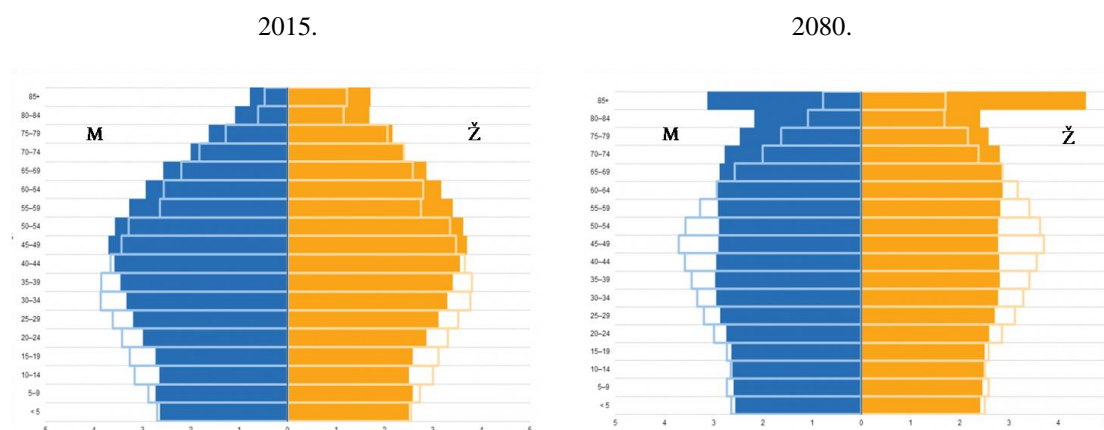
² Nico Van Nimwegen N, Population change in Europe: turning challenges into opportunities, Genus 1, 2013, page 103.

Razvoj društva težio je ka stalnom porastu očekivanog trajanja života (očekivano trajanje života u EU28 iznosilo je oko 81 godinu, u 2014) i može se zaključiti da je process starenja stanovništva uspešno realizovan³. Fenomen starenja stanovništva ne treba i ne sme se posmatrati samo kao problem, već i kao šansa za društvo⁴. Aktivnu ulogu u procesu prilagodjavanja starenju stanovništva ne treba da uzme samo javni sector već i svi ostali, uključujući tu i pojedince.

Starenje stanovništva Evrope

Evropsko stanovništvo je među najstarijim populacijama u svetu, medijalna starost stanovništva Evropske unije u 2010. iznosila je 39,8 godina, a među državama unije najveću medijalnu starost imala je Nemačka (44,2 godine). Udeo stanovništva starog 65 i više godina iznosio je 16%, dok je udeo stanovništva starog 80 i više godina iznosio 4,1% (2010. godina)⁵.

Grafikon 1. Starosno-polna struktura stanovništva EU 28

Izvor: Eurostat;

Napomena: M-muškarci, Ž-žene

Na grafikonu 1 prikazane su starosno-polne piramide stanovništva EU 28 za 2015., kao i projekcija za 2080. Na starosnoj piramidi koja pokazuje stanovništvo prema

³ Asghar Zaidi, Features and Challenges of Population Ageing: The European Perspective. Policy Brief, March (1), Social and Economic Council of Spain, Madrid 2008, page 7.

⁴ European Commission, Population Ageing in Europe: facts, implications and policies, Brussel 2014, page 49-51.

⁵ Giampaolo Lanzieri, The greying of the baby boomers. A century-long view of ageing in European populations, Statistics in focus 23, Luxembourg 2011, page 6-7.

polu za 2015. jasno se vidi da su najbrojnije kategorije stanovništva one koje se nalaze na polovini radno sposobnog perioda života, a da je osnova piramide uža u odnosu na njenu sredinu, što će za posledicu u budućnosti imati širenje vrha piramide, što se i vidi na ilustraciji projekcije za 2080.

Naročito intenzivan process starenja stanovništva očekuje se u decenijama pred nama jer upravo sada generacije “baby boomer-a” (generacije rođene u periodu nakon Drugog svetskog rata pa do 1960-65 godina ulaze u kategoriju stanovništva starog 65 i više godina), a poznato je da su to bile najbrojnije generacije, nakon toga je broj rođenih bio samo manji. Na drugoj strani prisutan je i kontinuirani porast očekivanog trajanja života, tako da će se i broj ostarelog stanovništva povećavati (80+) i taj podatak naročito zabrinjava. Prema projekcijama Eurostat-a medijalna starost evropskog stanovništva će se do 2050. godine povećati na 46,8 godina, a u pojedinim zemljama kao što je Nemačka, Rumunija, Poljska i Slovačka, ona će preći 50 godina⁶⁷.

Udeo starog stanovništva (65 i više godina) će do sredine 21.veka iznositi oko 27,8%, dok će udeo ostarelog stanovništva (80 i više godina) iznositi 10,1%, što znači da će se njegov broj u narednih nekoliko decenija više nego duplirati. Ovakav trend karakterisaće sve zemlje Evropske unije.

Migrantska kriza i karakteristike migrantskog stanovništva

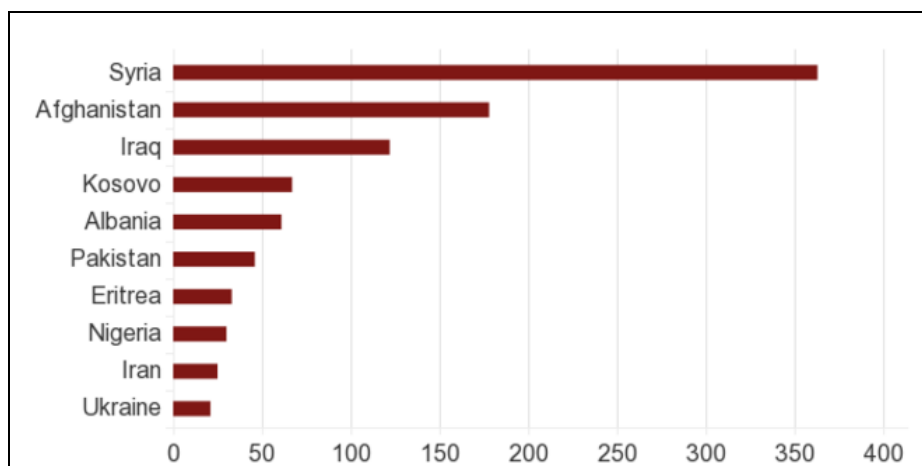
Stanovništvo Evropske unije suočava se sa jednom od najvećih migrantskih kriza, koja već duže vreme predstavlja najvažniji demografski, ekonomski i politički problem evropskog društva. Samo u periodu od sredine 2015. do sredine 2016. godine više od million ljudi zatražilo je azil u nekoj od evropskih država. Najveći broj tražioca azila predstavljaju izbeglice koje dolaze sa ratom zahvaćenih prostora. Analizirajući po državama, najveći broj tražioca azila dolazi iz Sirije, potom Avganistana, na trećem mestu je Irak (grafikon 2). Prema podacima UNCR-a (2015) više od 50% tražioca azila čini sirijsko stanovništvo, koje u Evropu dolazi uglavnom

⁶ European Demographic Data Sheet 2012

⁷ Giampaolo Lanzieri, The greying of the baby boomers. A century-long view of ageing in European populations, Statistics in focus 23, Luxembourg 2011, page 5.

preko Grčke i Italije.

Grafikon 2. Države iz kojih je najčešće tražen azil u Evropskoj uniji, u 2015. (u hiljadama)

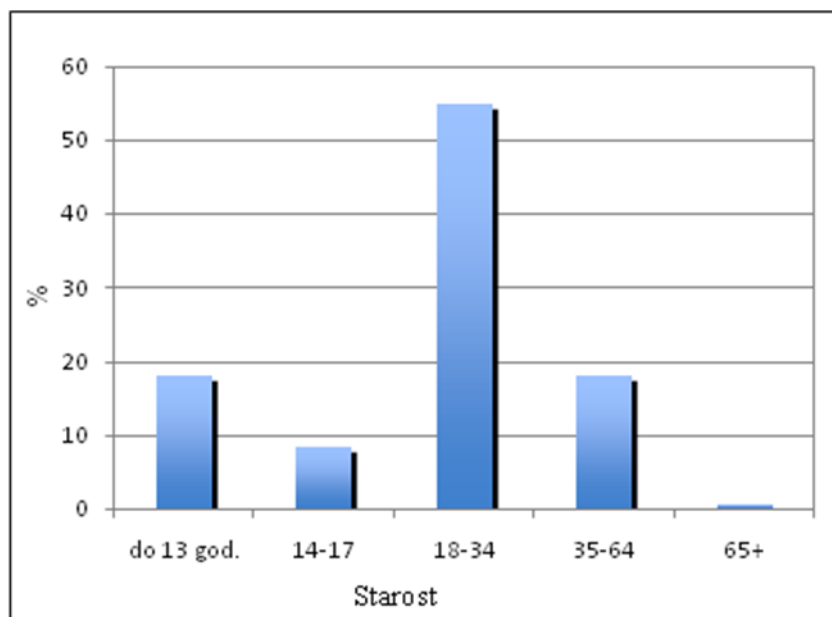

Izvor: Eurostat

Jedan od osnovnih demografskih izazova koji sa sobom nosi migrantska kriza jeste i činjenica da najveći broj migrantskog stanovništva čini mlado stanovništvo, odnosno stanovništvo u reproduktivnom periodu i mlado radno sposobno stanovništvo. Prema procenama Eurostat-a oko 80% tražioca azila u 2015. godini predstavljala je populacija do 35 godina starosti (grafikon 3). Među mladima najbrojniju kategoriju činilo je stanovništvo starosti 18 do 34 godine (preko 50% podnosilaca zahteva za azil). Takođe, kada je u pitanju struktura stanovništva prema polu, najveći deo čine muškarci, od toga se jedna polovina izjasnila da je u braku, a druga da su samci. Prema navodima UHCR-a (a na osnovu istraživanja koje je sproveo REACH) muškarci koji su se izjasnili da su u braku, takođe su naveli da nakon što se smeste u zemlju koja je njihova željena destinacija, planiraju da dovedu i svoje porodice⁸.

Grafikon 3. Starosna struktura tražioca azila u EU, 2015.

⁸ UNCR, Migration trends and patterns of Syrian asylum seekers traveling to the European Union, Assessment report, REACH 2015, page 2-4.

Izvor: Eurostat; Pew Research Centre, Fact October 8, 2015.

Kao najpoželjnija destinacija u Evropi izdvaja se Nemačka, potom slede Švedska i Holandija. Na osnovu stavova tražioca azila, Nemačka se kao krajnja destinacija bira zbog sigurnosti i bezbednosti, dostupne pomoći, potom jer već tamo imaju članove svoje porodice, a zatim i mogućnosti za posao i zbog toga što se u Nemačkoj osećaju dobrodošlo.

Diskusija i zaključak

Kontinuirani porast kontingenta starog stanovništva na jednoj strani i pogoršanje „kvaliteta“ kontingenta stanovništva radno sposobnog uzrasta svakako nameće niz ekonomskih i socijalnih izazova evropskom društvu. Na drugoj strani, priliv velikog broja izbeglica i migrantskog stanovništva uglavnom mlađe starosne dobi, otvara pitanje da li se demografski izazovi migrantske krize mogu pretvoriti u šanse kada je reč o starenju stanovništva. U mikroekonomiji postoji stanovište koje ističe da su migracije zapravo ulaganje u ljudski kapital⁹. Poređenja radi, najveći broj tražioca azila dolazi iz Sirije u kojoj je prema podacima za 2015. godinu oko 4% stanovništva bilo staro 65 i više godina, dok je u Nemačkoj (kao najpoželjnijoj destinaciji) taj udeo iznosio oko 21%. Procene Ujedinjenih nacija govore da bi za usporavanje negativnih

⁹ Anzelika Zaiceva and Klaus F. Zimmermann, Migration and Demographic Shift. Discussion Paper Series, No. 8743, Bonn 2014, page 6.

demografskih procesa, Nemačkoj na primer, bilo potrebno godišnje oko 300 hiljada migranata (svake godine do 2050). Sa tog aspekta, migrantska kriza može doneti nove šanse za demografsku budućnost evropskog stanovništva, jer je najveći broj tražioca azila stanovništvo do 35 godina starosti, mlado, stanovništvo u reproduktivnom periodu i radno sposobno stanovništvo. Svakako da se tu javlja niz kulturoloških i socijalnih razlika koje je potrebno prevazići, kako bi se doseljeno stanovništvo adaptiralo u nove društvene, ekonomske i političke prilike.

Migrant Crisis: Peril or Promise for Ageing Europe

Summary According to the data from 2010 median age of European population was about 40 years (39.8) and from the middle of 20th century share of old (people aged 65 and over) and oldest-old population (people aged 80 and over) continuously increasing. Population projection indicate even faster process of population ageing during 21st century, which will have negative impact on economic as well as politics circumstances in Europe. For demographic point of view, migrant crisis, in focus after 2013, could be opportunity for population ageing in Europe.

Key words: population of EU, migrant crisis, population ageing, demographic challenges

Literatura

European Commission (2014). Population Ageing in Europe: facts, implications and policies. Brussel.

European Demographic Data Sheet (2012). Re-evaluating population ageing in European Countries. Wittgenstein Centre, Vienna Institute of Demography and International Institute for Applied Systems Analysis.

Lanzieri G. (2011). The greying of the baby boomers. A century-long view of ageing in European populations. Statistics in focus 23, 1-12, Eurostat, Luxembourg.

UNCR (2015). Migration trends and patterns of Syrian asylum seekers traveling to the European Union. Assessment report.

- Van Nimwegen N. (2013). Population change in Europe: turning challenges into opportunities, *Genus* 1, 103-125.
- Zaiceva A., Zimmermann F.K. (2014). Migration and Demographic Shift. Discussion Paper Series, No. 8743, Bonn, Germany.
- Zaidi A. (2008). Features and Challenges of Population Ageing: The European Perspective. Policy Brief, March (1), Social and Economic Council of Spain.